

Landbruget 1866.

I Danmark.

Høsten i Danmark 1866 har været noget bedre end i et Middelsaar, og da nu tillige Priserne baade paa Korn, Kvæg og Mælkeprodukter have været høie, da Hestesalget ud af Landet i Foraaret var ualmindelig stort og til ret gode Priser, og da vi have været skaanede for de Ulykker, Krig, Kolera og Kvægpest, der have hjemført saa mange andre af Europas Lande i det sidste Aar, saa maa man med Glæde og Tak nævne 1866 som et godt Aar for det danske Landbrug, og naar der sees hen til Forholdene de fleste Steder i Udlandet endog som et meget godt Aar.

Af større Fremskridt eller Forbedringer i Agerbruget er der ikke slaaet ind paa noget Nyt i det forløbne Aar, men de tidligere ere udviklede med ret god Kraft. Drainingen, Sandsten for et bedre Kvæghold, kraftigere Fodring, stærkere Gjødningskraft, omhyggeligere Benyttelse af Mælken, bedre Bygninger og Redskaber vinder stadig Udbredelse. En større Benyttelse af Maskiner og mere udbredt Dyrkning af Rodfrugter lader derimod mærkelig nok mere vente paa sig, og paa at give Handelsplanter større Indgang i den mindre Vedrøft synes Tanken og Trangen endnu ikke at være vaft. Udsørsten til England er, som det vil fremgaa af en Afhandling i dette Hefte, fortsat efter en temmelig betydelig Maalestof, og Sandsten

for en bedre Kvægfødning vinder nogen Udbredelse, ligesom ogsaa Trangen til bedre Tillæg og Opdræt i dette Djemed begynder at yttre sig stærkere.

I Løbet af de sidste 10 Aar er der bleven opdyrket megen Hebe i Jylland, langt mere end man i Almindelighed troer, — alene i Viborg og Ringkjøbing Amter henimod 40,000 Tdr. Land. Interessen herfor har været endnu mere levende i det forløbne Aar, og der er dannet flere mindre Aktieselskaber til Benyttelse af Hebejorden. Ogsaa et større Selskab, „det danske Hebeselskab“, har dannet sig med det Formaal, ved Underjøgelse og Raad at styrke Interessen og klare Begreberne om Heben, og derved virke til en fyldigere og bedre Benyttelse af den; det vil uden Tvivl derved kunne stifte megen Nytte ikke blot blandt dem, der hidtil have mistjendt Hedens Brugbarhed, men ogsaa — og maaste i fuldt saa stort Maal — blandt alle dem, der enten have overvurderet den, eller som have misforstaaet den og ikke anvendt den paa rette Maade, ved f. Ex. at have etableret Agerbrug, hvor Skovbrug vilde været fordelagtigere.

Den 10de danske Landmandsforsamling afholdtes i Aarshus i Sommer; den var langt talrigere besøgt end nogen af de tidligere og stod ogsaa, hvad Ordningen, Udstillingernes Righoldighed og de forhandlede Spørgsmaals Betydning angaaer, næppe tilbage for nogen af disse.

Af Udstillinger i Udlandet har vort Agerbrug kun deltaget i Industriudstillingen i Stockholm, hvor det i Medfør af hele Udstillingens Karakter kun var svagt repræsenteret, — og i en international Osteudstilling i Paris i Lighed med den 1865.

Om end Udviklingen af Agerbruget i Danmark ifølge alt foranstaaende maa betragtes som god, kan det dog ikke nægtes, at Fremskridtene i flere Egne, navnlig paa mange af de større Gaarde, der enten ere kjøbt eller forpagtede i de sidste 10—14 Aar, hæmmes meget af Mangel paa Driftskapital og en ofte trykkende pekuniær Stilling; dette er det svageste Element i vort Landbrug, og ikke uden nogen Vængstelse maa man i saa

Henſeende ſee Fremtiden imøde. Paa den anden Side er det glædeligt at ſee den ſtærke Trang, ſom Tidſforholdene og den ſtigende Velſtand hos Bonden paa mange Steder vækker til en bedre Oplyſning, hvorom de ſig overalt i Landet reiſende Landboſkoler eller ſaakaldte Bondehøiſkoler ere talende Vidneſbyrd.

Afgrøden *). Vinterſæden lovede ved Foraarets Komme færdeles godt; — da Vinteren havde været uſædvanlig mild, var en Mængde Markarbeide blevet udført, og da tilmed Udtærſtningen havde været let, ſtod man vel forberedt til Vaarſædens Rægning. Denne var i Begyndelſen heldig, men imod Slutningen af Maaneden og i første Halvdel af Mai ſaldt ſaamegen Regn, at man ikke længere fandt Jorden bekvem, og mange Steder først meget ſent fik Vaarſæden lagt. Mai Maanedes Kulde trykſkede al Sæden, og Ukrudet fik ſtærk Magt. Begyndelſen af Juni var heldig; den overvætted ſtærke Varme i Slutningen af Juni var ugunſtig for det tidligt ſaaede Zrad. Byg, der da ſkred igjennem, og ſom derfor iſær blev kort, hvorimod det øvrige Vaarkorn fik større Nytte af det frodigere Veir i Begyndelſen af Juli. Høſten, der begyndte ſidſt i Juli, blev i flere Egne, navnlig paa de mindre Gaarde, tilendebragt, inden Septemberregnen, ſom gjorde Høſten uſædvanlig beſværlig, indtraadte. Tabene have dog været mindre, og Kornet er blevet hjerget bedre, end man havde Grund til at vente. Udbytet af Høſten vil viſt viſe ſig at være noget over en Middelhøſt; Rugen har været den beſte af de langſtraaede Afgrøder, om den end paa Grund af Nattefroſten i Blomſtringſtiden ſkjæpper mindre godt, end man har ventet; ogſaa Hveden har været god; Vaarkornet har været meget forſkjelligt, Bygget har givet beſt i Jylland, Havren beſt paa Sjælland og de ſydligere Der; i det nordlige Jylland er denne daarligtſt,

---

*) Angaaende de nærmere Omſtændigheder ved denne maa vi henviſe til Tidſkriſtets Agerdyrkningsberetninger i forrige Bind; her meddeles blot en kort Overſigt deraf.

især da den har lidt mest ved det uheldige Høstveir; Urter og Biffer have gennemgaaende været bedre end i mange Aar; derimod har Rapsen været slet. Kartoflerne, der midt i Sommer tegnede fortrinligt, have dog kun givet et middelmaadigt Udbytte, da Sygdommen fra Begyndelsen af August bredte sig med usædvanlig Styrke; de andre Rodfrugter have for en Del lidt meget af Insekter og næppe givet en Middelhøst. Med Undtagelse af disse Insektangreb, Larveangrebene paa Rapsen og Kartoffelsygdommen have Afgrøderne været nogenlunde forstaaede for Sygdomme og Insektangreb. Høuddbyttet fra Engene har været meget godt og fra Agrene bedre, end man kunde ventet; Djergrningen af det var i det Hele taget heldig. Græsmarkerne, der bleve tidligt medtagne, da Kvæget formedelst det knappe Foderaar sidste Vinter maatte slaaes tidligt ud, trykkes meget af Kulden i Mai, men bedredes senere og vare navnlig i Eftersommeren fortrinlige. Mælkeuddbyttet har derfor været stort, Smøruddbyttet forholdsvis mindre; ogsaa Husdyrenes Sundhed har i det Hele taget været ret god iaar.

Udenfor Danmark.

I Almindelighed.

Udenfor Danmark er det egentlig kun Sverig og Norge, for hvilke det forløbne Aar har været et godt Aar; for Europa i det Hele taget maa det derfor siges i landøkonomist Henseende ingenlunde at have været heldigt.

Høsten i sin Helhed *) har sikkerlig ikke naaet en Middelhøst, og har overalt været saa besværlig, at man først sent vil glemme den, og Kornets Godhed er en Del under et almindeligt Aars.

For Vinen har det i Sydeuropa været et meget uheldigt Aar, om det end bedrede sig noget mod Slutningen, saa

*) Fra Rusland have vi ingen paalidelige Efterretninger seet.

Kvantiteten blev nogenlunde rigelig, men dens Godhed staaer meget lavt.

Høet er i Reglen hjerget ret godt, men har i de fleste Lande hellerikke naaet et Middeludbytte. Rodfrugterne og andre Foderplanter have omtrent givet en Middelhøst; Foderet er tilstede i rigelig Mængde overalt, navnlig naar der sees hen til, at meget Korn kun er tjenligt til Opføbring; da tilmed Kvægprodukterne ere i god Pris, have Priserne paa Kvæg næsten overalt været høie. Græsmarkerne, der i Nord-europa trykkes af Kulde i Forsommeren, og som vare simple fra 1865, bedredes stærkt i Sommerens Løb, og hvad Udbyttet af Kvæget angaaer, har det været et godt Aar.

Insektangreb paa de engelske Turnipsmarker, Kartoffel-sygdommens stærke Udbredelse over hele Europa siden Begyndelsen af August, paa hvilken Tid den omtrent samtidig begyndte overalt, samt Druesygdommen i Sydeuropa ere de eneste Under af denne Art, hvoraf Afgrøderne i Europa iaar have lidt i større Maal.

Vintersædens Vægning har været besværlig overalt, en Del Korn er kommet daarlig i Jorden og vil trænge til heldige Veirforhold for at komme til Kræfter; i flere Lande er ikke saaet saa megen Vintersæd som almindelig.

Med Siden af denne besværlige og mindre tilfredsstillende Høst, hvorom vi nedenfor meddele Efterretninger for hvert enkelt Land, have Landmændene i de fleste Lande lidt under andre Tryk, som gjøre Aaret end mere ugunstigt undtagen for Sverigs og Norges Bedkommende.

Sverig.

Høsten har været noget over en Middelhøst, og med de høie Priser banner Aaret derfor en glædelig Modsatning til de to foregaaende for den svenske Landmand; han seer nu Fremtiden freidigere imøde, om end Manglen paa Driftskapital, der synes at være den gjennemgaaende Ulempe, baade i det større og mindre Agerbrug, ikke kan afhjælpes af et enkelt godt Aar;

Eiendomspriserne, der for nogle Aar siden vare bievne stærkt op, have sikkert hyerligere fremkaldt Pengemanglen blandt Landmændene; nu ere de faldne en Del, og mange Eiendomme kunne kjøbes nogenlunde billigt.

Agerbruget gjør dog Fremfribt, om end endnu kun meget smaat hos de mindre Jordbrugere. Den forcerebe Korndyrkning, der er brugt og tilbels bliver brugt i altfor stort Maal, og ved hvilken navnlig en meget stærk Havredyrkning spiller Hovedrollen, viger mere og mere Blads for et bedre Sædfifte og kraftigere Fodring, hvortil de høiere Priser paa Kvæg og Kvægprodukter, som en aabnet direkte Handelsforbindelse med England har fremkaldt, stærkt opfordrer. Denne Sag bestjæftiger derfor i en særlig Grad de svenske Landmænds Opmærksomhed.

Afgrøden. Vaaren kom meget sent og med megen Regn; Mai Maaned var kold og trykvede Sæden, men den midterste Del af Sommeren gav alt et bedre Udseende, Sædens Blomstring og Modning var heldig, og det tegnede til en rig Høst. Men den ustadige Høsttid, der indtraf, var ikke blot regnfuldere end hos os, men den traf næsten alt Kornet endnu paa Marken, undtagen i det sydlige, og gjorde derfor Høsten saa meget besværligere. Udbytet blev derfor betydelig forringet, men menes dog at være godt, da Kornet var godt fjærnesat. Rugen regnes at have givet en ret god Middelhøst, Vaarsæden endog en god, undtagen i det sydlige, der jo rigtignok er det vigtigste Kornland, hvor den var noget kort og tynd. Med Hveden, der kun dyrkes i det sydlige, er man mindre tilfreds, hvortil Grunden muligvis ligger i, at en stærk Storm, da den var moden, afblæste en Del. Kvedfrugterne have været nogenlunde gode. Høet er overalt bjerget fortrinligt, har i det sydlige givet et Middeludbytte, i det mellemste endog et meget rigeligt. — Vintersædens (Rugens) Vægning, der i Reglen steer i August, kunde først finde Sted i Slutningen af September og i Oktober, og er ikke steet i det almindelige Omfang. — Græsmarkerne udviklede

fig først sent, men holdt sig siden særdeles gode hele Sommeren, og Kvæget blev indstaldet i godt Hulb.

Norge.

Den norske Landmand har i de senere Aar arbeidet under meget trykkende Forhold. En stor Del af den Gjæld, der nu hviler paa mange af Landeiendommene, skriver sig fra de gode Aar 1852—1858; thi ved det store Udbytte, Jordbruget da gav, steg Eiendomspriserne stærkt, og man satte sig for Udgifter, der ingenlunde harmonerede med den paafølgende Række af daarlige Aar med tildels lave Kornpriser; en Masse Aaen bleve derfor optagne i Landeiendommene, og ved den stærke Valen i Eiendomspriserne ere mange Gaarde nu behæftede med større Aaen end deres Værdi, og mange tvungne Salg have fundet Sted. Det er en Krisis, som imidlertid atter tilveiebringer Vigevægt og muliggjør Fremskridt i Agerbruget, som end yderligere begunstiges af det forløbne Aar, thi om end det Søndenfjeldske og en Del af det Vestenfjeldske ikke har havt en mer end almindelig god Høst, saa har det dog i det Hele taget været et godt Aar for den norske Landmand.

Blandt begyndte Fremskridt maa vi navnlig nævne Dm-huen for Kvæget og Behandlingen af Mælken. Den Sandhed begynder dog mere og mere at gjøre sig gjældende, at det er gjennem et forbedret Kreaturhold, at Norges Agerbrug maa hæve sig, da Lokalteterne og Klimaet gjør dette til en sikkrere og lettere Vebrikt end Kornavlén. Blandt de i de senere Aar trufne Foranstaltninger til at ophjælpe Kvægavlén maa særlig nævnes, at der i næsten hvert Amt aarlig holdes et eller flere Dyrstuer forbundet med Præmieuddeling, Foredrag og undertiden med Kvægmarked. Mælkens Behandling, der lader saa meget tilbage at ønske, søges ogsaa bedret ved forskjellige Midler; man har paa mange Steder forsøgt Tillavningen af fed Ost, men det vinder ikke rigtig Fremgang, og det synes, at Smørlavningen maa være Hovedsagen. — Lokket af de høie Kjøbpriser i England, har man gjort Forsøg med

at føre Slagtekvæg derover, men uden slynderligt Held; ved at fæste Opmærksomheden i denne Retning, anvende mere Omhu paa Tillæg og Fodring, vil Norge imidlertid sikkert derved kunne aabne sig en fordelagtig Indtægtstilbe.

Den yderst besværlige Høst iaar har atter bragt Spørgsmaalet om den bedste Høstmaade frem; det synes, at man navnlig vil foretrække at fæste Kornet paa Stør, og at man mener, at dette for Baarsædens Vedkommende i Reglen vil være tilstrækkeligt; derimod hæver der sig mange Stemmer for, at man til Vintersæden bør bruge Tørring ved kunstig Varme, i Lighed med hvad der længst har fundet Sted i Finland, og hvorpaa der iaar ogsaa er blevet stærkt henpeget i Sverig. Fra Statens Side er der truffet indledende Skridt til Opretelsen af et slikt Tørringsapparat ved Nas høiere Landbrugs-skole. — En anden Sag, der ogsaa meget beskæftiger de norske Landmænd, er Husmandsvæsenets Ordning, foranlediget ved den stærke Udvandring; denne har opvakt en Del Frygt, idet der i det forløbne Aar udvandrede henved en Snes Tusinde Mennesker, og den skal tegne til at blive endnu større ad Aare; om det nu end fortrinsvis er de mindre gode Kræfter og Folk med ringe Kapital, der udvandre, synes Sagen dog at kunne have sine meget betænelige Følger. — Spørgsmaalet om Korntolden (80 sk dansk for 1 Ld . Hvede, 40 sk for Rug, 27 sk for Byg og 20 sk for Havre), der i de senere Aar ofte er blevet draget frem, og i hvis Forhøielse mange have seet den eneste Redning for det norske Agerbrug, har fundet en foreløbig Afgjørelse i Storthinget i sidste Foraar, idet Tolden paa Havre, Havregryn og Havremel blev aldeles ophævet, og Forslaget om Bygtoldens Nedsættelse med 25% og Rugtoldens med 16 $\frac{2}{3}$ % havde et stort Antal Stemmer for sig; det vil sikkert være det bedste for det norske Agerbrug, saaledes som mere og mere fremhæves, at dette ikke søger sin Støtte i et forstærket Beskæftelsesystem, men at det leder sin Produktion i den Retning, hvortil det af Naturen synes bestemt: Kvægavl og Kvægprodukter. — Som et Bevis paa, med hvilken Kraft Stats-

magten søger at fremme Landbruget, skulde vi nævne, at der i Budgetterminen for 1863—66 bl. a. er bevilget 21,000 Specier til den høiere Landbrugsskole, 23,000 Spc. til den lavere do., 18,000 Spc. til reisende Agronomer i Statens Tjeneste, 11,250 Spc. til Kvæg- og Faareavlens Fremme og 7,700 Spc. til Hesteavlens Fremme.

Afgrøden. Kornudbyttet har været meget forskjelligt i de forskjellige Egne. Jorden var særdeles bekvem i Foraaret, men i Forsommeren, der var tør og kold, sattes Kornet tilbage; senere bedredes det og stod endog fortrinligt over hele Landet indtil Juli Maanedes Udgang. I de nordlige Egne: Nordre Bergenhus, Romsbals, søndre og nordre Trondhjems, Nordlands og Finmarkens Amt er holdt Karet ogsaa hvad det lovede, idet Kornet naaede fuld Modenhed og indhøstes i det gunstigste Veir, — (vist det eneste Sted i Europa, i hvert Fald i Nordeuropa). Ogsaa Kartoflerne gavede i disse Egne ikke blot et rigt Udbytte; men de holdt sig friske, og Turnipsen, der i den senere Tid dyrkes en Del i Trondhjems Amt, var ogsaa meget god. — I den øvrige Del af Landet begyndte derimod Regnen først i August, da Rugen blev moden, og vedvarede i næsten 8 Uger, ligetil Slutningen af September, og Kornudbyttet formindskedes meget, baade hvad Mængden, men dog især hvad Godheden angik, idet det spirede stærkt, ligesom ogsaa Halmen tog megen Skade og ofte raadnede. Først i det tørre og blæsende Veir i Begyndelsen af Oktober sluttedes Høsten. Det, der sattes i Stør, holdt sig ulige bedst, og trods Tabene vil dog Kvantiteten være over en Middelhøst, hvorimod navnlig Rugens Bestaffenhed er meget slet, Havrens daarlig og kun Byggets nogenlunde. Kartoffelavlens har i denne Del af Landet været daarlig formedelst Sogdommen, og da dette har været Tilfældet i flere Aar, vil vist den paa flere Steder stærkt udbredte Kartoffel dyrkning end yderligere give Plads for Turnipsdyrkingen, der alt har vundet en Del Indgang. — Høavlen har i den nordlige Del været baade rigelig og god, ogsaa langs Kysten og i de lavt liggende

Egne i det sydlige, hvor Højbjergningen faldt tidlig, har den været god, men i alle Fjeldegnene, for hvilke Høavlen især er af Bigtighed, har den været mislig, og paa flere Steder blev den enten helt ødelagt eller meget fordærvet. Græsningen, der var mindre god i Forsommeren, blev senere bedre, men den vedholdende Regn allerede fra Begyndelsen af August skadede Kvæget, og gjorde tilmed Græsset mindre nærende, og Kvæget kom i mindre godt Huld paa Stald, men er sundt. — Trods det lange og milde Efteraar blev dog langtfra alle Efteraarsarbejderne fuldførte, megen Stubjord ligger upløiet, og næppe Halvdelen af Brakken blev tilsaaet med Rug.

England, Skotland og Irland.

I England og Skotland har Kvægsygen krævet store Offre, dog navnlig i det sidste Land, hvor mangen værdifuld Besætning er bleven helt øvret; den har fremfor noget Andet beffjæftiget de engelske Landmænd i det forløbne Aar, og ved de kraftige Forholdsregler, som endelig toges, lykkedes det ogsaa tilsidst næsten ganske at undertrykke den; dens Fremkomst paany i den sidste Tid er vist blot smaa Eftervirkninger. Irland har heldigvis været forfriaet for den, men har havt en Del Lungesyge.

Fremskridtene i de engelske Landbrugsforhold have, om end trykkede, dog ikke ladet sig standse af denne Ulykke; Strømningerne blandt Landmændene bevæge sig der med en vis dump, men voldsom Kraft, og ud af det meget Virvar, de mange Feilgreb og Misforstaaelser, som de store Spørgsmaal, der i deres Rod berøre hele Samfundet, altid fremkalde, baner dog som oftest det Rette sig Vej. De Memner, der foruden det ovennævnte, mest have beffjæftiget dem i det forløbne Aar, ere — ved Siden af det store Reformspørgsmaal — Undervisningen, Arbeidernes Vilkaar, hvortil den stærke Udvandring og Fordring om høiere Løn og bedre Boliger, have givet tilstrækkelig Grund, og Sagtlovene og Sagtrettighederne, som Forpagterne lidenskabeligt kjæmpe for at indskrænke eller endog helt at udblette; nogle Godseiere have i saa Henseende frivilligt

viist Smøbekommen mod Forpagterne, ligesom vi ogsaa maa nævne, at en Mængde af de Forpagtere, der ved Kvægshygen have lidt store Tab, ere blevne meget hjulpsne af Eierne. Desuagtet kan det ikke nægtes, at Forpagterne i mange Egne ere en Del trykkede, og at den stadige Stigning af Forpagtningsafgiften vistnok forbereder en Krise af en alvorlig Karakter.

Resultaterne af det første systematiske Forsøg paa at samle en Landbrugsstatistik for Storbritanien bleve offentliggjorte i Foraaret. Den omfatter kun Husdyrene og er ufuldstændig. I Sommer har man søgt at gjentage det og tillige søgt Oplysning om, hvormegen Jord, der dyrkes med de forskjellige Afgrøder i hvert Sogn.

England har i det forløbne Aar mistet flere af Landbruget fortjente Mænd, blandt hvilke vi skulle nævne Maskinfabrikanten R. Garret; den dygtige Opdrætter af Lincolnfaar, S. B. Marshall; Prof. Dick, der 1818 anlagde Edinburgh Veterinærskole og S. Hall Maxwell, der om end noget egenraadig, dog med stor Dygtighed har været Sekretær i the Highland and Agricultural Society i Skotland fra 1846 til 1866; stor Fortjeneste indlagde han sig bl. a. ved den Landbrugsstatistik over Skotland, som han paa Selskabets Begne samlede fra 1853—57.

Afgrøden vil i det Hele taget næppe svare til et Middelaar og Kornets Godhed staaer langt under. — I Begyndelsen af Sommeren stod Kornet smukt i det sydlige, men i det nordlige var Foraarssaeningen faldet sent, og Mai Maanedes Nattekulde og heftige Hagelbyger gjorde her langt mere Skade; — endnu i Mai faldt Sne næsten over hele Skotland. Da ogsaa Juni indtil i Slutningen forblev kold i Skotland, mældtes der herfra allerede dengang om mindre gode Høstudsigtter, medens de i det sydlige England endnu tegnebe godt. Høsten var vel ikke stor i England, men bjergedes i Reglen meget godt, hvorimod den i Skotland baade var mindre og led langt mere af ustabigt Veir. Stærke Regnbyger og Hvirvelstørme i Juli

og August fæste Kornet slem i Veie i mange Egne, navnlig i Yorkshire, og paa dette Tidspunkt, altsaa umiddelbart før Høstens Begyndelse, vare Efterretningerne fra de enkelte Egne høist ulige; Syden haabede endnu paa en nogenlunde god Høst, Irland endog paa en god, hvorimod man i Skotland gjorde sig fortrolig med Tanken om en Høst under det almindelige med Undtagelse af de nordligste Provindsjer, navnlig Caithness, hvor Høsten tegnebe mærkværdig godt. I Begyndelsen af August lavede man til Høst i Syden og i Øbet af en 3 Uger blev næsten alt Korn høstet, men desværre var det kun de tidligste Egne, hvor man naaede at faae Hvede og Byg hjerget inden Regnen. Ogsaa i Skotland fik man lidt høstet inden Regnen, men da denne begyndte, stod endnu meget Korn usfaaret, og det modnedes langsomt; dette var forsaavidt heldigere end i England, hvor det skaarne Korn forholdsvis led langt mere ved den paafølgende Regnperiode, der imidlertid heldigvis ledsagedes af Kulde. I den tørre Oktober fik man endelig baade det høstede og uhøstede Korn hjerget, om end ofte i en meget ussel Tilstand, og først i Begyndelsen af November bragtes i Skotland det sidste Korn fra Marken. — Hveden, der har lidt mindst, menes at have givet under en Middelhøst, da Arzene, om end talrige, kun vare korte; den først hjerget gav smukke Barer, men den største Del var simpel, og kunde ikke bruges strax uden at blandes med tør fremmed Hvede. Af Byg fik man omtrent en Middelhøst, men mindst $\frac{2}{3}$ Del af den tog megen Skade af Veiret, saa den ikke egner sig til Maltbyg. Havren har været daarlig undtagen i Irland og enkelte Egne af England; i Skotland var den flere Steder meget daarlig og kort i Straaet og overalt tog den megen Skade inden Bjergningen. Vrterne menes at have givet over og Bønnerne omtrent en Middelhøst. Kartoflerne, der i Begyndelsen af Sommeren vare simple i Skotland, bedrede sig meget, og i Begyndelsen af August prangede en smuk Afgrøde overalt, og der var lagt flere end sædvanligt; Sygdommen kom og ødelagde navnlig Afgrøden i England, hvorimod Skotland synes at have lidt mindre af

den, og man vil her mene, at Sygdommen iaar har havt en anden Karakter end den sædvanlige. Af Rodfrugterne have kun Kaafrabierne og navnlig Kunkelroerne, der dog kun dyrkes i Syden, givet et ret godt Udbytte; Turnipsmarkerne bleve derimod tidlig stærkt angrebne af Insekter, og have, forsaavidt de ikke bleve ompløiede, hvilket ofte skete, kun givet et meget tarveligt Udbytte. Græsset, som i For sommeren var meget slet, tyndt og trykket i Skotland, blev i Slutningen af Sommeren fortrinligt. Humlehøsten har næsten været en Middelhøst. Uldmarkedet har været overfyldt, mest af Kolonialuld, men store Partier ere gaaede til Frankrig, og derfor var Tilbagegangen i Uldpriserne forholdsvis kun ringe. — Store Oversvømmelser have fundet Sted i September, navnlig i Dalene i Nord-Riding og i Nord- og Vest-Lancashire. Esteraarsbearbejdningen har været yderst besværlig og ofte værdiløs, og der er næppe saaet saa megen Hvede som almindelig. I Irland tiltager Dyrkningen af Hvede og Hør og navnlig lægges megen Jord ud til vedvarende Græs, hvorimod de øvrige Kornarter og andre Foderplanter aftage. Antallet af Kvæg, Faar og Svin tiltager her stærkt. En Del øde Jord tages i Brug, og Skovplantning vinder mere Udbredelse.

Tydskland.

At Landbruget i Tydskland har lidt under Krigen er jo selvfølgelig; hertil kommer, at Koleraen i Preussen end yderligere har forøget Manglen paa Arbejdskræfter, som i enkelte Egne har været meget stor. Stemningen blandt Landmændene er derfor, trods Seirvindingerne og Haabet om kommende Storhed, en Del trykket og ængstelig, om end det finansielle Tryk, som Krigen foranledigede, synes at føles mindre, end man skulde ventet. I Østerrig og Sydtyskland har man foruden af de andre Ulykker været udsat for en almindelig Udbredelse af Kvægpesten; den blev ført ind i Kvægparterne, der tjente til Troppernes Forsyning, ved det Kvæg, som man lod hente i Rusland og Ungarn; den udbredte sig i Østerrig,

trængte ind i Tyrol og Sveits og krævede nogle Offre i Baiern. Ved kraftige Forholdsregler fik man den imidlertid begrændset, og Udførslen til England, der er saa overordentlig vigtig for Østerrig, er for en Del i den sidste Tid blevet ordnet paa en saadan Maade, at man kan føre det slagtede Kvæg fra Wien til London i 48 Timer.

Afgrøden. Høsten har i Preussen været en Del under Middelhøst, som det nærmere vil sees af nedenstaaende Tal. En stærk Nattefrost i Mai og vedholdende Regn i Juli og August skabede Afgrøderne meget, navnlig Rug- og Kartoffel-udbøttet. Kartofflerne ere smaa og raadne let. Høhøsten har været ret god, men i enkelte Egne næsten ligesaa vanstelig at bjerge som Kornet. Sukkerroerne ere ikke blot smaa, men ogsaa temmelig fattige paa Sukker. Bedst har Høsten været i Provinnsen Preussen, derefter følger Westphalen, Schlesien, Pommern, Rhinprovincerne, Sachsen, Posen og Brandenburg. I Sammenligning med Aaret forud, har det været en god Høst, navnlig hvad Halm og Foderplanter angaa.

Høsten i Hannover har omtrent givet et lignende Udbøtte som i Preussen; Voghveden, Lupinerne, Erterne, Havren og Rugen ere lidt bedre, Hveden og Bygget lidt daarligere end der.

Det preussiske Landbrugsministerium har offentliggjort en Beretning om Høstudbøttet i det preussiske Monarki, med Udelukkelse af de nylig erobrede Lande, støttet paa 500 Beretninger. Som Middeltal af disse fremgaaer, at naar en almindelig Middelhøst af de forskjellige Afgrøder sættes = 1, har iaar

Kornudbøttet af Hvede	været	0,90.
— — Rug	—	0,81.
— — Byg	—	0,85.
— — Havre	—	0,88.
— — Erter	—	0,84.
— — Voghvede	—	0,89.
— — Kartoffler	—	0,71.

Kornudbøttet af Kaps	været	0,83.
— — Sufferroer	—	0,96.
— — andre Kobfrugter	—	0,93.
— — Lupiner	—	0,95.
Halmudbøttet af Hvede	været	0,96.
— — Rug	—	1,01.
— — Byg	—	0,83.
— — Havre	—	0,86.
— — Erter	—	0,86.
— — Boghvede	—	0,92.
Høudbøttet		0,93.

Holland og Belgien.

Rvægshgen i Holland, hvor ingen samlet kraftig Op-træden mod den er bleven fulgt, har med nogen Værlen snarere tiltaget end aftaget i Styrke og i den sidste Tid grebet videre om sig, og der vil upaatvileligt hengaa flere Aar, inden den tidligere uhindrede Indførsel af Rvæg herfra til England vil blive tilladt.

Belgien har i Sammenligning med andre omliggende Lande været ret heldig, og man regner paa en lille Middelhøst. Rug- og Vinterbygghøsten har været nogenlunde god og heldig; Hveden, der har givet lidt under en Middelhøst, har derimod været besværlig at faae indavlet, og Vaarkornet, hvis Rjerne var mindre godt udviklet i det ugunstige Veir, var endnu vanskeligere. Kartoflerne menes ikke at have været saa angrebne af Sygdommen siden 1845. Vintersæden er bleven lagt under ret gunstige Forhold.

Frankrig.

I Frankrig møder os et mørkt Billede, fremkaldt ved forskjellige Omstændigheder; Stemningen var ikke god før Aarets Begyndelse, og den er værre nu.

Allerede midt i Sommeren mældtes fra Algier om store Græshoppeværme, der fra Syd vare komne ind over Landet, havde ødelagt Afgrøderne mange Steder og anrettet

en Skade, der efter officielle Opgivelser senere er anslaaet til 6 à 7 Millioner Rigsdaler. Skjøndt optaget af de sig daglig forringende Udsigter for eget Vedkommende, tænkte man dog paa at komme Kolonien til Hjælp, da pludseligt Mældinger om voldsomme Oversvømmelser i forskjellige Egne lagde andet Beslag paa den franske Hjælpsomhed. Det var August- og Septemberregnen, som bragte Seine og Loire og deres vigtigste Bifloder til at stige over deres Bredder, og som satte de ofte brede Dalstrøg under Vand; Floddalene i Sydfrankrig, navnlig de ved Lot og Dordogne og ved Savoien's Floder, lede samme Skjæbne; Dæmninger bleve brudte, Veie, Broer og Jernbaner oversvømmede eller bortskyllede, Kvæg, Kornhobe og Tømmer borthvirvlede af Floderne, og Landsbyer fattes under Vand. Den offentlige og private Hjælp ilede vel strax til, og der gjordes alt for at lindre Nøden ligesom efter de store Oversvømmelser i 1856, men Tabene vare og bleve meget store.

Mangel paa Driftskapital og i sine Egne tillige paa Arbeidskræfter ere Under af langt større og dybere Betydning. Hertil kommer den Uvisshed om Kornets virkelige Værdi, hvori den franske Landmand stadig holdes, og som sætter ham ud af Stand til at drage den fulde Fordel af heldige Konjunkturer. Skaffe billigt Brød og derfor til sine Lider trykke Kornpriserne, er altfor meget de offentlige Beretningers Formaal; disse lyde derfor ogsaa ofte paa rigelig Høst i andre kornproducerende Lande, selv om den virkelig viser sig mindre god. Ligesaa iaar; den første Halvdel af Sommeren forsikredes de franske Landmænd om, at rige Afgrøder prangede i det øvrige Europa, og man saae mod Landets Grændser med en vis Frygt for, at den nye Høst andetsteds skulde komme paa Markedet og en stor Kornforsendelse ind over den franske Grændse paabegyndes, og man skyndte sig derfor med at sælge. Men Vildledelsen blottedes; istedetfor at indføre, udførtes meget Korn navnlig i formålet Tilstand til England, Priserne steg stærkt, den virkelige Tilstand, som det uheldige Høstveir over hele Europa end hyderligere forringede, kunde ei længer skjules, og Mis-

ngiet over at være vildblebet traadte tydeligt frem. — At der saaledes er mægtige Under, der trykkende hvile paa det franske Agerbrug, er umisjendeligt og udtales frit ved næsten hvert Møde af Landmænd, og det nytter sikkert kun lidt, at Agerdyrkningsministeren fandt det betimeligt ved et Møde i det keiserlige Landbrugsselskab at udvikle og lovsprise alt hvad Keiseren hidtil har gjort for det franske Agerbrug; Utilfredsigheden lader sig næppe længe nebdyøse af slygt, Regjeringen maa gjøre noget alvorligt. Et storartet Apparat er sat i Bevægelse for at undersøge, hvad der kan gøres for at afhjælpe Underet, og for Tiden beskæftiger denne Undersøgelse, der begyndte i Efter sommeren, hele den landøkonomiske Verden. „Det franske Agerbrug lider,“ skrives der til os, „og Regjeringen kommer til os, som Røgen til Sygefengen og spørger om, hvor Smerterne føles stærkest.“

Afgrøden. I Foraaret tegnede alt godt, om der end allerede tidlig var stor Forskjel mellem de enkelte Egne, men allerede i Juni begyndte Haabet at dale, thi i det nordlige havde den kolde og fugtige Mai skadet baade Enge og Korn, og i det sydlige havde stærke Regnstorme og Nattefrost baade skadet Korn- og Vinblomstringen, og kun fra Midtfrankrig løb endnu Beretningerne gunstigt. Kapskøsten kom, og gav ret godt, om end som overalt mindre end ventet, hvilket ogsaa hittede sig i den pludselige Stigning af Kapspriserne. Man saae nu, at Hveden vilde blive under Middelhøst, men stolede endnu paa de andre Afgrøder undtagen Vinen, der begyndte at angribes af Vinsygdommen. I August vare Udsigterne atter blevne mørkere; „1866, der har debuteret saa smukt, holder ikke sine Løfter og mange Agerbrugere ville føle sig stufede“, lyder det i en Beretning fra den Tid, og med god Grund; thi den vaade kolde Juli efter Juni Maanedes stærke Varme, og den altfor rigelige Regn i August, havde skadet Kornet, og der begyndte at opstaa Frygt for, at Druerne ei skulde blive fuldt modne. Kartoffelsygdommen begyndte at vise sig i de første Dage af August og greb om sig med en

forbausende Styrke og Hurtighed*); kun Runkelroerne, der iøvrigt led af Larveangreb, lovede endnu ret godt. Da kom September med dens voldsomme Regn, ødelagde for en stor Del Efterflettens Indbjergning, skadede Kornet, navnlig Havren, som endnu for største Delen var paa Marken, besværliggjorde Høsten, forringede end yderligere Druernes Godhed, og gjorde Bearbejdningen til Vintersæd næsten umulig, altid i det mindste vanskelig og simpel, medens Kartoffelsygdommen netop begunstiget af det samme Veir voxede altfor frodigt hen over alle Marker, ødelagde en Mængde Knolde, medens de endnu laa i Jorden, og forringede Kartoflernes Holdbarhed efter at de vare lagte i Batterier, saa de raadnede stærkt og hurtigt. — 3 Oktober lysnede det atter, Regnen hørte op, Himlen blev klar, og Vinhøsten blev sluttet under heldige Veirforhold, saa Udbytten bedredes, men Godheden var og blev ødelagt; Vinen er fattig paa Vinaand, mangler Farve og Styrke, er vanskelig at bevare; heldigvis ere Priserne desuagtet høie. Markarbejderne og Efteraarsaaningen blev udført under gunstige Forhold i Oktober og første Halvdel af November; ogsaa Runkelroerne og disses Optagning blev begunstiget deraf; de siges at være rige paa god Sukkersaft og have givet ret godt Udbytte. Tærstningen giver simpelt og let Korn, Halmen er derimod nogenlunde rigelig, og da ogsaa de egentlige Foderplanter forholdsvis lykkes godt, vare selsølgelig Kvægpriserne overalt høie i Efteraaret.

Italien.

Ogsaa her ere Udsigterne mørke, men der viser sig en noget friskere og tillidsfuldere Strømning. Høsten tegnede godt,

---

*) Som man seer er Kartoffelsygdommen iaar begyndt i de samme Dage over hele Europa, og naar hertil, som under Norge anført, tilføies, at den nordlige Del af dette, der i Modfætning til det øvrige Europa slap for den stærke Høstregn, ogsaa slap for Kartoffelsygen, saa vises derved gennem de store Forhold rigtig tydeligt, at det for en saa meget væsentlig Del er Veirliget, der betinger Kartoffelsygdommens Styrke.

men blev tildels af lignende Grunde som i Sydfrankrig kun simpel og ikke lidt under en Middelhøst. Kun Høsten og Foderplanterne have svaret til Forventningerne. Vinen har lidt af Veirliget og Sygdommen; Silkeavlens har derimod været ret god. — Før Høsten blev Ungdommen kaldet til Fanerne, og Skatter og Afgifter have hvilet tungt paa Eier og Forpagter, saa at baade Haandkraft og Pengekraft har manglet. Dette er saa meget uheldigere som af Landets 22 Millioner Indbyggere ere de 16 Millioner Jordbrugere, som fortrinnsvis maa bære Statsudgifterne.

Spanien.

I Spanien synes Agerbruget at være i lidt Fremgang, navnlig i Andalusien, men blandt de mange Hindringer for en rask Udvikling ligger den værste maaste i det høist mangelfulde Kommunikationsystem, saa at de indre Dele af Landet kun i meget ringe Grad kunne nyde Godt af de høie Korn- og Kvægpriser i Havnepladserne; med Undtagelse af Rusland er maaste næppe noget andet Land i Europa saa uheldig stillet i den Henseende; medens saaledes f. Ex. sidste Foraar 1 Td. Hvede kostede 6 Rd. og 1 Td. Byg $2\frac{1}{2}$ —3 Rd. i de indre kornproducerende Provindsfer, navnlig i Saragoßa og Segovia, vare Priserne i Søprovindsferne 11— $11\frac{1}{2}$ Rd. for 1 Td. Hvede og $6\frac{1}{2}$ —7 Rd. for 1 Td. Byg; hidtil har nemlig al Kornudførsel været forbudt, med mindre Hvedepriiserne naaede op over 14 Rd. pr. Td.; Regjeringen har iaar foreslaaet Cortes at tillade Indførsel til alle Tider, imod at der i Told betales omtrent 14 Mk. for 1 Td. Hvede, 11 Mk. for 1 Td. Mais, 7 Mk. for 1 Td. Byg, 6 Mk. for 1 Td. Rug og 3 Mk. for 1 Td. Havre, men Forslaget har mødt stærk Modstand.

Høsten har været ret god i nogle Egne, i andre meget slet, og Vælgplanterne ere næsten overalt mislykkede.